

УДК 347.1

УМОВИ ТА МЕХАНІЗМ ЗАСТОСУВАННЯ АНАЛОГІЇ ЗАКОНУ ТА АНАЛОГІЇ ПРАВА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Вікторія ОРЗИХ,
аспірант кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
приватний нотаріус
Одеського міського нотаріального округу

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню умов, механізму застосування аналогії права і аналогії закону в цивільному праві України.

Автором на підставі проведеного аналізу доктрини і судової практики обґрунтовано, що, незважаючи на значну увагу науковців до проблеми аналогії права і аналогії закону, проблема умов і механізму їх застосування не розв'язана.

Обґрунтовано висновок, що застосування аналогії пов'язане з виявленням прогалини, а також неможливістю заповнення її іншим способом, крім застосування аналогії. При цьому якість застосування аналогії права пов'язується автором із правосвідомістю і професіоналізмом правозастосувача. Механізм застосування аналогії закону передбачає визначення наявності прогалини в регламентації відношення, яке фактично вже склалося в цивільному обороті, і потребує визначення прав і обов'язків його учасників.

Ключові слова: аналогія права, аналогія закону, умови застосування аналогії, механізм застосування аналогії, прогалини в законі, прогалини в праві.

CONDITIONS AND MECHANISM OF APPLICATION OF THE ANALOGY OF LEGISLATION AND ANALOGY OF LAW IN CIVIL LAW OF UKRAINE

Viktoriya ORZIKH,
Postgraduate Student at the Department of Civil Law
of National University "Odessa Law Academy",
Private notary
of Odessa City Notary District

SUMMARY

The article is devoted to investigation of conditions for applying the analogy of legislation and the analogy of the law.

The author, on the basis of the realized analysis of the doctrine and court practice, argues that despite the considerable attention of scientists to the problem of the analogy of legislation and the analogy of law, the problem of conditions and the mechanism of their application has not been solved.

Author makes a conclusion that the application of the analogy is associated with the detection of a blank, as well as the impossibility of filling it with another method except using an analogy. At the same time, the quality of the application of the analogy of law is linked, by the authors' view, with his law consciousness and professionalism. The mechanism for applying the analogy of the legislation involves determining the existence of a blank in the regulation of a relationship that has been already developed in civil turnover and the need to determine the rights and obligations of its participants.

Key words: analogy of legislation, analogy of the law, conditions for applying the analogy, mechanism of applying the analogy, blank in the law, blank in legislation.

Постановка проблеми. Динамічний розвиток цивільного обігу загострив необхідність пошуку оперативних заходів усунення хронічного відставання законодавця від його реалій, а також збагачення інструментарію з подолання прогалин та колізій у цивільному законодавстві України. Аналогія права та закону знайшла своє законодавче закріплення, зокрема на рівні Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) та Цивільно-процесуального кодексу України (далі – ЦПК України).

Актуальність теми дослідження. Незважаючи на вагомий науковий дослідження проблем застосування аналогії в цивільному праві України, частина з них так і не знайшла свого розв'язання. Зокрема, залишається не вирішеною проблема необхідності закріплення на законодавчому рівні порядку застосування судом аналогії під час вирішення конкретних цивільних справ. При цьому аналіз судової практики застосування аналогії свідчить про неоднозначне

розуміння механізму реалізації аналогії, що доводить скасування прийнятих судових рішень, в яких суд першої інстанції спирався на аналогію. Ще більш проблематичним є застосування аналогії в процесуальній діяльності, на що також звертали увагу [1, с. 111–114]. На нашу думку, однією з причин цього є розрив між теорією та практикою. При цьому і в теорії цивільного права України питання щодо умов, механізму застосування аналогії закону та аналогії права залишаються дискусійними.

Стан дослідження. Питання механізму та умов застосування аналогії досліджувалось фахівцями в галузі теорії права (О.В. Колотова, Ю.І. Матар). Крім того, звертаючись до питання застосування аналогії права та закону, багато хто з дослідників вивчав і умови та механізми її застосування (А.С. Довгерт, І.В. Спасибо-Фатєєва, Р.А. Майданик, Н.С. Кузнецова, С.О. Погрібний, О.П. Печений, Є.О. Харитонов, С.І. Клім, С.В. Завальнюк тощо).

Метою статті є дослідження умов, механізмів застосування аналогії закону та аналогії права в цивільному праві України.

Виклад основного матеріалу. Як слушно зазначалось у науковій літературі, найкращим способом правового регулювання за наявності прогалин у праві є не застосування аналогії закону або права, а усунення самої прогалини [2, с. 508] шляхом прийняття нових норм або редагування застарілих [3, с. 29–30]. Водночас законодавець із різних міркувань та причин цього не робить, а тому питання подолання прогалин досі є актуальним.

Українські дослідники також вказували, що, вирішуючи конкретну юридичну справу, державні органи зобов'язані використовувати оперативні засоби подолання прогалин, як-от аналогія закону та аналогія права [4, с. 370].

О.Ф. Скакун способами подолання прогалини в цивільно-правових відносинах вважає аналогію закону, аналогію права, субсидіарне застосування норм права (міжгалузєва аналогія) [5, с. 595].

Як зазначають В.І. Труба, Р.С. Притченко, правовими засобами подолання наявних прогалин у праві є аналогія закону, аналогія права і додаткове застосування правових норм [6, с. 319–320].

При цьому дослідники по-різному підходять не тільки до визначення аналогії закону та права, але й до умов застосування аналогії та механізмів її застосування.

Г.Ф. Шершеневич зазначав, що на розгляд суду може бути поданий випадок, який прямо законом не вирішується, тому що законодавець, складаючи правило, спустив з уваги деякі відносини або не зміг передбачити їх, тому що під час видання закону не існувало таких побутових відносин. Якщо відносини, не передбачені законом, близькі до тих, які врегульовані законом, і немає підстав передбачити, що законодавець визначив би їх інакше, варто таку неповноту компенсувати аналогічним тлумаченням [7, с. 51]. Коли випадок взагалі не передбачений законом та на нього не можна поширити застосування норм із подібних відносин, рішення суду має ґрунтуватися на загальному сенсі закону (аналогії права). Суд у такому разі має узяти до уваги ті загальні засади, принципи, які покладені в основу законодавства і з позиції створити норму права на такий випадок.

На думку О. Огоновського, застосування аналогії передбачає розумове доповнення закону [8]. Він вказував, що якщо у законі є правило, що стосується випадку, який за своєю суттю подібний до невіршеного, можна просто без змін застосовувати це правило. Якщо фактичні умови різних випадків однакові, то і їх розумне унормування мусить бути однаковим [8].

Найбільш детально розробив механізм застосування аналогії Є.В. Васьковський. На його думку, суддя мав: 1) відшукати випадок, найбільше схожий на цей і передбачений законом; 2) розкрити юридичний принцип, який проведений у тому законі; 3) визначити, чи підходить цей випадок під встановлений принцип; 4) якщо виявиться, що підходить, то застосувати закон. Якщо випадок не підходить під принцип, на якому заснований закон, зазначає Є.В. Васьковський, то треба звернутися до аналогії права. Передусім варто розглянути юридичний склад випадку і визначити, до якого інституту права він належить, потім досліджувати законодавчі постанови, що стосуються цього інституту, і розкрити їх основні принципи і, зрештою, озброївшись знайденими принципами, вирішити згідно з ними це питання. Якщо випадок не підходить під жоден із визнаних законодавством інститутів, залишається піддати його юридичному аналізу і застосувати до нього загальні принципи законодавства [9, с. 75–79].

Таким чином, аналогія може бути двох видів: аналогія закону, коли суд застосовує найбільш відповідний закон, і

аналогія права, коли справа вирішується у загальному дусі законодавства або його частини. Тому вбачається корінна відмінність між тлумаченням в тісному значенні слова і аналогією: завдання першого – з'ясувати те, що ухвалив законодавець, завдання другої – визначити те, що він ухвалив би, якби передбачав цей випадок. Перше розкриває дійсну волю законодавця, друга – передбачувану [9, с. 75–79]. Третій спосіб В.І. Васьковський піддає критиці, оскільки, на його думку, вирішення справ «по справедливості» являє собою явну небезпеку, яка полягає в тому, що поняття про справедливість у різних осіб неоднакове.

Отже, не знаходячи в законодавстві норми, зазначає Є.В. Васьковський, під яку міг би бути підведений випадок, суддя має звернутися до аналогії, передусім, до аналогії закону, тобто підшукати норму, що вирішує випадок, найбільш схожий із цим. Якщо така норма буде знайдена, то вона має бути застосована, оскільки найприродніше припустити, що законодавець встановив би для схожих по суті випадків однакові норми. Це припущення виражається у формі афоризму: «Де однакова основа закону, там однакове і його розпорядження» (*ubi eadem legis ratio, ibi eadem legis dispositio*). Під основою закону розуміється не привід його видання, не мета, яку переслідував законодавець, оскільки це чисто зовнішні обставини, а той вищий юридичний принцип, реалізацією якого є цей закон [9, с. 75–79].

О.О. Красавчиков вказував, що застосування закону аналогічно допустиме за наявності щонайменше чотирьох умов: по-перше, необхідно, щоб відношення, з якого виник цивільно-правовий спір, не було б врегульоване спеціальними нормами цивільного права, що регламентують цей вид соціальних зв'язків; по-друге, необхідно, щоб вирішення цього спору було неможливе лише на підставі загальних положень і норм, наявних у нашому цивільному законодавстві (зокрема, норм, що знаходяться в ст. ст. 1–93, 158–236 ЦК); по-третє, передбачається наявність закону (що регулює схожі відносини), який може бути застосований аналогічно; по-четверте, треба, щоб відношення, з якого виник між сторонами спір, було б майновим або іншим, але так чи інакше за своїм характером і змістом має належати до відносин, які можуть регулюватися нормами цивільного права. Щодо аналогії права, то у разі відсутності закону, який регламентує відносини, суд вирішує спір із посиланням на ст. 12 Основ цивільного судочинства Союзу РСР і союзних республік, якою встановлено, що за відсутності закону, що регулює схожі відносини, суд має виходити «із загальних начал і сенсу радянського законодавства» (аналогія права) [10, с. 72–73].

В.Г. Вердніков на підставі формулювання ст. 12 Основ цивільного судочинства Союзу РСР і союзних республік зазначав, що закон розрізняє два випадки: 1) коли є змога застосувати до відносин не передбачені нормами права правила, що регулюють схожі відносини, – аналогія закону; 2) коли відсутня вказана можливість і регулювання відносин здійснюється тільки на основі загальних начал і сенсу цивільного законодавства – аналогія права [11, с. 64–66].

Умовами застосування в радянському цивільному праві аналогії закону він вказував такі: а) йдеться про майнові або пов'язані з ними особисті немайнові відносини, що вимагають цивільно-правового регулювання; б) відсутні норми прямо передбачають ці відносини; в) є норми, що регулюють схожі майнові або пов'язані з ними особисті немайнові відносини.

Умовою застосування аналогії права служить відсутність не тільки норм, що регулюють спірні відносини, але й правил, що передбачають схожі на них відносини, або, іншими словами, аналогія права використовується тоді, коли спір, що виник із нерегульованого законом відношення, не може бути вирішений на підставі анало-

гії закону. Виходячи в таких випадках із загальних начал і сенсу цивільного законодавства (ст. 4 Основ, ст. 4 ЦК), суд не може обмежитися простим посиланням на них, а зобов'язаний детально розтлумачити в рішенні, на яких саме засадах воно засноване [11, с. 64–66].

Застосування аналогії з метою захисту інтересів громадян і організацій до заповнення прогалини в законодавстві та праві досліджував Ю.К. Юрченко, який умовами застосування аналогії закону вважав такі: а) відношення потребує цивільно-правового регулювання, оскільки його регулювання не виключається чинним законодавством; б) відношення не передбачене яким-небудь конкретним законом; в) є закон, що регулює схожі відносини. За відсутності норми, що передбачає схожі випадки, інтереси громадян і організацій захищаються за допомогою застосування аналогії права. При цьому суд, вирішуючи справу за аналогією права, має вказати у своєму рішенні, через які саме загальні начала і сенс цивільного законодавства у суб'єктів цього відношення виникли цивільні права і обов'язки [12, с. 36–37].

Автори курсу з радянського цивільного права під редакцією В.Ф. Маслова, А.А. Пушкіна вказують, що у разі застосування аналогії права з цілого комплексу норм необхідно вивести загальний принцип, відповідно до якого і вирішувати спір. Застосування аналогії права можливе лише тоді, коли виникле питання не можна вирішити на основі аналогії закону, тобто норми, що регулює схожі відносини [13, с. 48–49].

Як зазначає О.Ф. Скакун, вирішуючи справу за аналогією закону і аналогією права, необхідно дотримуватися таких умов: 1) аналогія допустима лише у разі повної відсутності або неповноти правових норм; 2) суспільні відносини, до яких застосовується аналогія, мають бути врегульовані хоча б у загальній формі, тобто перебувати у сфері правового регулювання; 3) наявність подібності (аналогії) аналізованих обставин і обставин, передбачених наявною нормою, має бути в істотних, юридично рівнозначних ознаках, розбіжність – у деталях, у неістотному; 4) пошук норми, яка регулює аналогічний випадок, має відбуватися спочатку в актах тієї самої галузі права, у разі відсутності такої – в іншій галузі та законодавстві загалом; 5) вироблене в процесі використання аналогії правове рішення не має суперечити дії приписів закону, його меті; 6) обов'язково має бути вмотивоване пояснення причин застосування рішення за аналогією до цього випадку.

У разі застосування аналогії права істотне значення мають принципи права, що закріплюються в конституціях. Оскільки норми Конституції України є нормами прямої дії, то правозастосувач, виходячи із власної правосвідомості, може мотивувати рішення в справі, посилаючись на конституційні норми [5, с. 596].

С.І. Клім зазначала, що аналогія закону характеризується такими властивостями, як регулятивність, індивідуальність, піднормативність. Межі застосування аналогії закону безпосередньо зумовлюють принципи аналогії, які є керівними початками у вирішенні питання у разі наявності прогалини у цивільному законодавстві. Принципами застосування аналогії закону є недопустимість застосування аналогії закону: під час реалізації позадоговірної відповідальності; у разі обмеження конституційних прав; до випадків обмеження свободи договору; якщо закон пов'язує настання негативних юридичних наслідків із наявністю конкретних норм; до норм-фікцій [14, с. 8].

С.В. Завальнюк писав, що механізм застосування аналогії права має низку стадій, що мають бути виконані максимально сумлінно та ретельно задля правильного застосування аналогії права щодо матеріальних правовідносин за цивільним законодавством. До першої стадії механізму застосування аналогії права, на думку автора, належить

аналіз фактичних обставин справи та чинного законодавства. Суб'єкту правозастосування необхідно з'ясувати сутність правовідносин і переконатися в тому, що вони дійсно не врегульовані правом. Другою стадією, як зазначав автор, виступає аналіз законодавства на предмет подібних за змістом цивільних норм, тобто спроба застосування аналогії закону, за якої правозастосувач переходить до етапу пошуку схожої норми, що регулює схожі відносини. Результатом цієї стадії є застосування аналогії закону щодо нерегульованого правовідношення або виявлення неможливості використання аналогії закону через відсутність норм, що регулюють схожі відносини. Коли правозастосувач констатує факт неможливості аналогії закону, починається третя стадія – застосування загальних засад цивільного законодавства [15, с. 17].

Цікаве описання механізму застосування аналогії закону запропонували одеські теоретики. Так, на їх думку, з метою подолання прогалин у праві підлягають застосуванню норми тієї самої галузі права, яка регулює такі суспільні відносини. Якщо така норма відсутня або якщо вичерпані всі можливості цієї галузі для розгляду правового питання, допустимим є додаткове застосування правових норм суміжної, «спорідненої» галузі права. Це розглядається як «вищий рівень аналогії закону». Якщо ж і це неможливо, то варто вдатися до аналогії права, яка передбачає усунення прогалини шляхом розгляду питання на основі загальних засад, принципів і цілей законодавства [6, с. 319].

На думку В.І. Борисової і С.Н. Приступи, умовами застосування аналогії закону є: по-перше, потреба у врегульованні цивільних відносин; по-друге, останні не мають бути врегульовані положеннями актів цивільного законодавства або договором [16, с. 54–56].

На думку С.В. Шмаленя, аналогія розширює сферу застосування відповідних нормативних приписів та принципів права, але не створює норми права. Нове правоположення, створене на основі принципів права задля заповнення прогалини та вирішення конкретної справи, має індивідуальний характер, не володіє обов'язковою силою для інших однорідних випадків, не служить і не може служити офіційною підставою для вирішення аналогічних справ, не стає правовою нормою або судовим (адміністративним) прецедентом. Конкретне рішення, якщо воно прийняте доволі компетентним і авторитетним органом, може бути зразком, еталоном для вирішення однорідних справ, виправлення та уніфікації практики й удосконалення правового регулювання. Дослідниця вказувала, що водночас застосування аналогії права є складним творчим процесом, заснованим не лише на логіці, але й на правосвідомості, не можливим без суб'єктивного відношення як до права (масштабу), так і до обставин справи (предмета виміру) [17, с. 6].

Ю.І. Матат зазначав, що загальним правилом визначення допустимості використання аналогії з метою подолання прогалин у законодавстві є таке: «Аналогія допустима всюди, за винятком тих випадків, де законодавець пов'язує настання юридичних наслідків лише з наявністю конкретної правової норми». На підставі викладеного, можна дійти такого висновку щодо можливості використання аналогії в окремих галузях (інститутах) законодавства: варто повністю виключити такий спосіб подолання прогалин, як аналогія у випадках, пов'язаних із встановленням заходів юридичної відповідальності за вчинення правопорушення (у тому числі за злочини) [18, с. 78].

Як зазначав Р.А. Майданик, правила щодо застосування закону та права за аналогією мають використовуватися в цивільному праві тільки під час застосування законів. Ці правила не поширюються на застосування підзаконних нормативних актів, а наявні в них прогалини не усуваються таким чином. У зв'язку з цим Р.М. Майданик доходить вис-

новку, що сформульовані в юридичній літературі спроби розширеного тлумачення аналогії закону як застосування не лише положень законів, а й інших нормативно-правових актів, є мало обґрунтованими [19, с. 395].

Характеризуючи природу аналогії права, треба погодитись із І.В. Спасібо-Фатєєвою, яка вказує, що аналогія права потребує застосування не схожої норми із втіленим у ній принципом, а з перейманням сутності проблеми, підбиранням більш абстрактного принципу для її вирішення – відповідного принципу права, яким тільки й обґрунтовується рішення суду [20, с. 142].

У Листі Міністерства юстиції України від 30.01.2009 р. № Н-35267-18 зазначено, що під час вирішення справи за аналогією закону чи аналогією права обов'язковим є дотримання таких умов: а) аналогія допустима лише у разі повної чи часткової відсутності правових норм; б) суспільні відносини, до яких застосовується аналогія, мають знаходитися у сфері правового регулювання; в) має бути схожість між обставинами справи і наявною нормою за суттєвими юридичними ознаками; г) пошук норми, що регулює аналогічний випадок, має здійснюватися спочатку в актах тієї самої галузі права, у разі відсутності – в іншій галузі права і у законодавстві загалом; г) винесене у процесі використання аналогії правове рішення не має суперечити нормам закону, його меті; д) обов'язково має бути мотивоване пояснення причин застосування рішення за аналогією до конкретного випадку [21].

Так, у справі за позовом ОСОБА_2 до Калагліської сільської ради Овідіопольського району Одеської області про поновлення строку на подання заяви про відмову від спадщини, рішенням Овідіопольського районного суду Одеської області від 15.06.2016 р. у задоволенні позовних вимог ОСОБА_2 було відмовлено у повному обсязі, бо ці вимоги не обґрунтовані законом. Апеляційний суд Одеської області скасував рішення суду першої інстанції та задовольнив позов. В обґрунтування суд зазначив, що під час вирішення позовної заяви ОСОБА_2 необхідно задля вирішення спору між сторонами використати аналогію закону (ч. 3 ст. 1270 ЦК України), якою встановлений порядок поновлення пропущеного строку у спадкових правовідносинах [22].

Висновки. Проведене дослідження свідчить, що правильне застосування аналогії пов'язується не тільки з наявністю вірно встановленої прогалини закону, але й з неможливістю заповнити виявлену прогалину (усунути колізію) іншим шляхом. Якість застосування аналогії залежить від рівня правосвідомості та професійності правозастосувача. Своєю чергою, механізм застосування аналогії закону передбачає визначення наявності прогалини у вигляді відсутності норми, яка регламентує певне правовідношення, яке вже фактично склалось між учасниками цивільного обігу, та потребує визначення обсягу прав та обов'язків сторін (наприклад, у разі вчинення нотаріальної дії) та/або врегулювання з метою вирішення спору в суді.

Список використаної літератури:

1. Лічман Л.Г. Щодо застосування аналогії закону в цивільному судочинстві України. Південноукраїнський правничий часопис. 2011. № 4. С. 111–114.
2. Венгеров А.Б. Теория государства и права [Текст]: учебник. М.: Омега-Л, 2004. 608 с.
3. Заїка Ю.О. Українське цивільне право [Текст]: навчальний посібник: 2-е вид. змін. і доп. Київ: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 368 с.
4. Загальна теорія держави і права [Текст]: підручник / М.В. Цвік, В.Д. Ткаченко, Л.Л. Богачова та ін. За ред. М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченка, О.В. Петришина. Харків: Право, 2002. 542 с.
5. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): [підручник]. Харків: Еспада, 2006. 776 с.

6. Труба В.І., Притченко Р.С. Теорія держави і права: [підручник] / Васильєв А.С., Борщевський І.В., Іванов В.В., Канзафарова І.С. Х.: Одісей, 2007. 448 с.

7. Шершеневич Г.Ф. Учебник русского гражданского права (по изданию 1907 г.) / Вступительная статья Е.А. Суханова. [Текст] : учебник. М.: Спарк, 1995. 556 с.

8. Ромовська З.В. Українське цивільне право. Загальна частина: Академічний курс: [Текст] : підручник. Видання друге, доповнене. К.: Алерта, КНТ; ЦУЛ, 2009. 594 с.

9. Васильєвський Е.В. Учебник гражданского права [Текст]: учебник.: Москва: Статут, 2003. 382 с.

10. Красавчиков О.А. Советское гражданское право. Том I: учебник: в 2 т. / О.А. Красавчиков, Л.Г. Кузнецова, В.С. Якушев [и др.]; под. ред. О.А. Красавчиков. Москва; «Высшая школа», 1968. 519 с.

11. Вердников В.Г. Советское гражданское право. Том I: учебник: в 2 т. / В.Г. Вердников, Ю.С. Червоный, М.И. Брагинский [и др.]; под. ред. В.А. Рясенцева. 2-е изд. пер. и доп. Москва; «Юридическая литература», 1975. 557 с.

12. Юрченко А.К. Советское гражданское право. Часть 1: учебник: в 2 ч. / К.К. Лебедев, В.А. Мусин, Е.А. Поссе, А.Г. Потюков [и др.]; отв. ред. В.Т. Смирнов, Ю.К. Толстой, А.К. Юрченко. 2-е изд., испр. и перераб. Ленинград; Ленинградский университет, 1982. 413 с.

13. Советское гражданское право: учебник : в 2-х ч. / М.И. Бару, З.А. Подопригора, С.Д. Волошко [та ін.]; под ред. В.Ф. Маслова, А.А. Пушкина. 2-е изд., дополненное и перераб. К.: «Вища школа», 1983. Ч. 1. 462 с.

14. Клім С.І. Аналогія закону у цивільному праві України: автореферат дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Одеса : Б. в., 2012. 20 с.

15. Завальнюк С.В. Аналогія права за цивільним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2015. 22 с.

16. Борисова В.І., Приступа С.Н. Цивільне право України: підручник: в 2-х т. / В.І. Борисова, Л.М. Баранова, Т.І. Бегова [та ін.]; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасібо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х.: Право, 2011. Т. 1. 656 с.

17. Шмалєна С.В. Особливості застосування аналогії права при вирішенні юридичних справ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Л., 2009. 20 с.

18. Матат Ю.І. Прогалини в законодавстві та засоби їх подолання в правозастосовній діяльності [Текст] : монографія. Х.: Право, 2015. 176 с.

19. Майданик Р.А. Цивільне право: Загальна частина [Текст]: монографія. Т. I. Вступ у цивільне право. К.: Алерта, 2012. 472 с.

20. Спасібо-Фатєєва І.В. Трансцендентна судова мікція або про принципи права, аналогію закону та права у судовій практиці. Вісн. Акад. прав. наук України. 2003. № 4 (35). С. 142.

21. Лист МЮУ «Звернення щодо порядку застосування нормативно-правових актів»: від 30.01.2009 р., № Н-35267-18. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v3526323-09>.

22. Рішення апеляційного суду Одеської області від 30.11.2016 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63455139>.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Орзіх Вікторія Марківна – аспірант кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», Приватний нотаріус Одеського міського нотаріального округу

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Orzikh Viktoriia Markivna – Postgraduate Student at the Department of Civil Law of National University “Odessa Law Academy”, Private notary of Odessa City Notary District

orzikh_v@ukr.net